

HEMŞİRELİK BİLİMİ
Dergisi

Journal of
NURSING SCIENCE

Hemşirelik Bilimi Dergisi

Journal of Nursing Science

<http://dergipark.gov.tr/hbd>

e-ISSN:2636-8439

Orijinal Araştırma

Akademisyen Hemşirelerin İklim Değişikliği ile İlgili Görüşleri Academic Nurses' Opinion on Climate Change

Tuğba DÜNDAR ^a, Belma TOPTAŞ ^a, Mükerrerem BAŞLI ^a, E. Didem EVCİ KİRAZ ^{a, b}

^a Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, AYDIN, TÜRKİYE

^b Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, AYDIN, TÜRKİYE

ÖZET

Amaç: Bu araştırmanın amacı Türkiye'deki hemşirelik fakültelerinde görev yapmakta olan akademisyen hemşirelerin iklim değişikliği ile ilgili görüşlerini belirlemektir.

Yöntem: Tanımlayıcı olarak yapılan araştırma, Türkiye genelindeki hemşirelik fakültelerinde çalışan akademisyen hemşirelerle yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini 495 akademisyen hemşire oluşturmuştur. Veriler, Kasım/2018-Şubat/2019 tarihleri arasında akademisyenlerin elektronik posta adreslerine soru formunun gönderilmesi ile elektronik ortamda toplanmıştır. Elektronik posta adreslerine üniversitelerin resmi web sayfalarından ulaşılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır.

Bulgular: Akademisyenlerin %88,8'inin çevre sorunları ile ilgili haberleri takip ettiği, %23,8'inin çevre ile ilgili bir sivil toplum kuruluşuna üye olduğu, %37,5'inin iklim değişikliği ile ilgili bir etkinliğe katıldığı görülmüştür. Öğretim üyelerinin sadece %11,2'sinin derslerinde iklim değişikliği ile ilgili konu başlığı bulunduğu belirlenmiştir. Akademisyen hemşirelerin %92,5'i iklim değişikliğinin insan kaynaklı olduğunu, %52,5'i iklim değişikliğinin önlenmesi için yaşam standartlarının kısıtlanmasını kısmen kabul edeceğini, %98,7'si iklim değişikliğinden dolayı endişelendiğini ifade etmiştir. Bu konuda dikkat edilen davranışlar sorgulandığında %71,3'ünün çevrenin korunması konusunda davranış sergilediği saptanmıştır.

Sonuç: Bu çalışmada akademisyen hemşirelerin iklim değişikliği ile ilgili bilgilerinin olduğu, kendi hayatlarında birtakım uygulama/davranış sergilediği, ancak derslerinde konunun önemini vurgulamadıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Hemşire, İklim Değişikliği, Toplum Sağlığı

ABSTRACT

Aim: The aim of this study is to determine the views of academicians nurses who works in nursing faculties in Turkey about climate change.

Methods: The research is a descriptive study, and has been conducted with academicians nurses who works in nursing faculties in all around of Turkey. The universe of the study consisted of 495 academicians nurses. Data has been collected between November/2018- February/2019 electronically via sending a questionnaire to academicians' e-mail addresses. E-mail addresses can be found on the official websites of the universities. Descriptive statistics have been used to evaluate data.

Results: It has been observed that 88.8 % of academicians follow the news about environmental problems, 23.8 % of them are members of an environmental non-governmental organisation and 37.5 % of them participated in an activity related to climate change. It has been determined that only 11.2 % of the faculty members have a topic about climate change in their lessons. Of academicians nurses 92.5 % have stated that climate change is sourced by humans. Of participants 52.5 % have stated that they will accept the restriction of their living standards partially for prevention of climate change, and 98.7 % of them are concerned about climate change. When questioned about behaviours that paid attention in this regard, it has been found that 71.3 % of them exhibit behaviours in environmental protection.

Conclusion: In this study, it has been observed that academicians nurses have knowledge about climate change, and exhibit some practices/ behaviours in their own lifes, but they don't emphasize importance of the subject in their lessons.

Keywords: Nurse, Climate Change, Public Health

*Sorumlu Yazar: Tuğba DÜNDAR

Adres: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, AYDIN, TÜRKİYE

e-posta: tugbadnr@gmail.com

Geliş tarihi:27.05.2020

Kabul tarihi:24.12.2020

GİRİŞ

İklim değişikliği, 1980'li yıllardan beri dünya gündemini meşgul eden önemli bir konudur. Sera gazlarının atmosferdeki yoğunluğunun artmasına bağlı yeryüzüne düşen güneş ışınlarının atmosfere yansımalarının engellenmesinden kaynaklanmaktadır (Kınık ve Toprak, 2016). Küresel ısınma ve buna bağlı iklim değişikliği ekosistemleri ve insan yaşamını ciddi şekilde tehdit etmektedir (Tetik ve Acun, 2015). İklim değişikliği nedeniyle enerjiden tarıma, ekonomiden sağlığa tüm sektörlerde ciddi boyutlarda etkilenme görülmektedir (Kınık ve Toprak, 2016). İklim değişikliği, gelecek yüzyılın en önemli küresel sağlık tehdidi olarak tanımlanmakta (Barna, Goodman ve Mortimer, 2012), getirdiği sorunlar gelecek kuşakların yaşam olanakları için en önemli baskı unsuru olarak görülmektedir (Temelli, Kurt ve Keçeci Kurt, 2011). Gıda ve tatlı su durumu, yükselen deniz seviyeleri, anormal hava olayları, göç, hastalıklar gibi durumlarla insan sağlığını etkileyeceği düşünülmektedir (Barna ve ark., 2012).

İklim değişikliğinin sağlık üzerindeki etkilerine uyum sağlamak ve olumsuz sağlık etkilerini azaltmak için multidisipliner bir yaklaşım gerekmektedir. Bu yaklaşımın en az üç eylem seviyesi bulunmalıdır. Birincisi; karbon salınımını azaltarak sıcaklıkları dengelemek, ikincisi; iklim değişikliğini hastalıklara bağlayan olaylara karşı harekete geçmek ve üçüncüsü; olumsuz sağlık sonuçları ile başa çıkmak için uygun sağlık sistemleri oluşturmaktır (Costello ve ark, 2009). Hemşireler, en büyük sağlık profesyoneli grubu olup sağlık sektörünün sürdürülebilir gelişimi için kritik bir role sahiptir (Barna ve ark., 2012). Hemşirelerin, iklim değişikliğinin insan sağlığına etkilerini ve olası sağlık sorunlarına müdahaleleri bilmesi (Anaker, Nilsson, Holmner ve Elf, 2015), iklim değişikliği ile ilgili yeni becerilere sahip olması gerekmektedir (Barna ve ark., 2012). Uluslararası Hemşirelik Konseyi, hemşirelerin iklim değişikliğinin sağlığa etkisini azaltmaya yönelik eylemleri desteklemesi gerektiğini belirtmiştir (Anaker ve ark., 2015).

Hemşireler ve iklim değişikliği ile ilgili Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir çalışmada, hemşirelerin iklim

değişikliğinin varlığına inandığı, mesleklerinin iklim değişikliğinin sağlığa etkilerini ele alma sorumluluğu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Ancak, hemşirelerin iklim değişikliğinin sağlık etkilerini ele alma yeteneğinden yoksun oldukları ortaya koyulmuştur (Polivka, Chaudry ve Mac Crawford, 2012). Başka bir çalışmada, hemşirelerin iklim ve çevre sorunlarını ele almada temel bir sorumluluğa sahip oldukları saptanmıştır. Ancak bu sorumluluk duygusu, daha önemli görülen diğer işler tarafından gölgelenmektedir. Bu nedenle, iklim ve çevre sorunları hemşireler tarafından ikinci derece endişe kaynağı olarak kabul edilmektedir (Anaker ve ark., 2015). Çin'de yapılan bir çalışmada üniversitelerin hemşirelik programlarında iklim değişikliği ile ilgili eğitimin yeterince önemsenmediği, hemşirelerin iklim değişikliği konusundaki bilgileri eğitim sistemi ile bütünleştiremedikleri saptanmıştır (Xiao, Fan, Deng, Li ve Yan, 2016).

Yurt dışında hemşirelerin iklim değişikliği ve çevre konularına ilişkin algılarına ve iklimle ilgili sorunların sağlık sektörüne etkilerine dair kısıtlı literatür bulunmaktadır. Ancak ülkemizde bu konuyla ilgili bilimsel bir veriye rastlanmamıştır. Gerek klinikteki hemşirelerin gerekse hemşirelik öğrencilerinin iklim değişikliğine yönelik bilgi ve becerilerini geliştirme konusunda önemli rollerden birini akademisyen hemşireler üstlenmektedir. Akademisyen hemşireler klinik ve teorik arasında bir köprü vazifesi görmekte, öğrencilerine hem meslek bilinci hem de toplum bilinci aşılamaktadırlar. Bu nedenle akademisyen hemşirelerin iklim değişikliği ile ilgili görüşlerinin bilinmesi geleceğin hemşirelerinin bilinçli yetiştirilebilmesi açısından önemlidir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; Türkiye'deki hemşirelik fakültelerinde görev yapmakta olan akademisyen hemşirelerin iklim değişikliği ile ilgili görüşlerini belirlemektir.

Araştırma Sorusu

Akademisyen hemşirelerin iklim değişikliği ile ilgili görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma, Kasım/2018-Şubat/2019 tarihleri arasında Türkiye genelinde bulunan hemşirelik fakültelerinde yürütülmüştür.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Yükseköğretim Kurumu Eylül 2018 verilerine göre Türkiye genelindeki hemşirelik fakültelerinde görev yapan 574 akademisyen (profesör doktor, doçent doktor, doktor öğretim üyesi, öğretim görevlisi, araştırma görevlisi) oluşturmuştur (WEB_1). Ancak etik kurul izni sonrası, kurum izni alınamayan iki

üniversitede görev yapan akademisyenler örnekleme dışında bırakılmış ve evren 459 olarak belirlenmiştir. Çalışmada örneklem hesaplamasına gidilmemiş olup evrenin tamamına ulaşılması planlanmıştır. Araştırma süresi içerisinde dahil edilme kriterlerine uyan (üniversitelerin hemşirelik veya sağlık memurluğu lisans bölümlerinden mezun olmak) ve soru formunu dolduran 80 akademisyen örnekleme alınmıştır.

Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Tekniği

Araştırmanın verileri, katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve iklim değişikliği ile ilgili görüş ve uygulamalarına ait bir soru formu aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda (Barna ve ark, 2012; Anaker ve ark, 2015; Xiao ve ark, 2016) hazırlanan bu form, beş sosyo-demografik ve 24

iklim değişikliğine yönelik olmak üzere toplam 29 sorudan oluşmaktadır. Veriler, akademisyenlerin üniversitelerin web sitelerinde yer alan elektronik posta (e-posta) adreslerine soru formunun gönderilmesi aracılığı ile toplanmıştır. Soru formu gönderildikten bir ay sonra katılımcılara tekrar hatırlatma amaçlı bir e-posta gönderilmiştir. Hatırlatma mesajı sonrası bir ay daha beklenmiş ve bu süre zarfında gelen yanıtlar değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verileri Statistical Package for Social Science (SPSS) 21.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Çalışmadan elde edilen veriler tanımlayıcı istatistikler (frekans, yüzde vb.) kullanılarak verilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (25/01/2019 tarih Sayı: E.5578), araştırmanın yapıldığı üniversitelerden yazılı izin alınmıştır.

Veri toplama formunun mail adreslerine gönderilmesi ile birlikte, katılımcılara araştırmanın amacı, araştırmadan sağlanacak

yararlar, soru formunu oldurmak için harcayacakları zaman elektronik ortamda açıklanmıştır. Araştırmayı kabul eden akademisyen hemşireler elektronik ortamda soru formunu yanıtlamıştır.

Elektronik ortamdaki soru formunun ilk sorusu olarak bireylere, çalışmayla ilgili bilgilendirildiklerini kabul ettiklerine dair bir onay sorusu sunulmuştur. Çalışmanın elektronik ortamda yapılmasından dolayı katılımcılardan sözel onam alınmamış olup, soru formunun ilk sorusunu kabul etmeleri onam olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sonuçları sadece araştırmaya katılan akademisyen hemşirelerin iklim değişikliği ile ilgili görüşlerini yansıtmaktadır. Bu nedenle genellenemez. Soru formuna verilen yanıtların güvenilirliği, kişilerin verdikleri bilgilerin doğruluğu ile sınırlıdır. Katılımcıların üniversitelerin web sitelerinde yer alan elektronik posta adreslerini kullanmıyor olma olasılığı soru formunun kendilerine ulaşamalarına neden olmuş olabilir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan akademisyenlerin yaş ortalaması 36.33±9.68 (min:25-max:66) olarak belirlenirken, %93.8'inin kadın olduğu saptanmıştır. Katılımcıların %47.5'inin araştırma görevlisi, %38.7'sinin 1-5 yıl arasında akademik deneyimi olduğu ve %20'sinin Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı'nda akademisyenlik yaptığı belirlenmiştir. Akademisyenlerin %88.8'inin çevre sorunları ile ilgili haberleri takip ettiği, sadece %23.8'inin çevre ile ilgili bir sivil toplum kuruluşuna üyeliğinin olduğu ve %37.5'inin iklim değişikliği ile ilgili bir etkinliğe katıldığı görülmüştür. Katılımcıların iklim değişikliğini %67.5 oranında televizyon, radyo ve gazeteden duyduğu, %43.8'inin iklim değişikliğini konuşmaya günlük hayatlarında bazen yer verdikleri saptanmıştır. Ayrıca üniversitede eğitim veren öğretim üyelerinin sadece %11.2'sinin derslerinde iklim değişikliği ile ilgili konu başlığı bulunduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Tanıtıcı Özellikleri (N=80)

Tanıtıcı özellikler	Ort.± SS	min-max
Yaş	36.33±9.68	25-66
	n	%
Cinsiyet		
Kadın	75	93.7
Erkek	5	6.3
Akademik unvan		
Profesör doktor	8	10.0
Doçent doktor	5	6.2
Doktor öğretim üyesi	19	23.8
Öğretim görevlisi	10	12.5
Araştırma görevlisi	38	47.5
Akademik alanda çalışma yılı		
1-5 yıl	31	38.7
6-10 yıl	22	27.5
11-15 yıl	9	11.3
16 yıl ve üzeri	18	22.5

Anabilim dalı		
Hemşirelik esasları	11	13.8
İç hastalıkları hemşireliği	13	16.4
Cerrahi hastalıkları hemşireliği	7	8.7
Çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği	16	20.0
Kadın sağlığı ve hastalıkları hemşireliği	12	15.0
Halk sağlığı hemşireliği	7	8.7
Ruh sağlığı ve hastalıkları hemşireliği	7	8.7
Hemşirelikte yönetim	7	8.7
Çevre sorunlarıyla ilgili haberleri/gelişmeleri takip etme		
Evet	71	88.8
Hayır	9	11.2
Çevre ile ilgili sivil toplum kuruluşu üyeliği		
Var	19	23.8
Yok	61	76.2
İklim değişikliğinin önlenmesi etkinliğe katılım		
Evet	30	37.5
Hayır	50	62.5
İklim değişikliğinin ilk duyulduğu kaynak		
Tv, radyo, gazete	55	67.5
İnternet	13	16.3
Toplantı-konferans-seminer	7	8.8
Diğer	5	7.4
İklim değişikliğini günlük hayatta konuşma sıklığı		
Her zaman	5	6.3
Sık sık	22	27.4
Bazen	35	43.8
Nadiren	15	18.7
Hiçbir zaman	3	3.8
Derslerde iklim değişikliği ile ilgili konu başlığı		
Var	9	11.2
Yok	71	88.8

Akademisyen hemşirelerin %92.5'i iklim değişikliğinin insan kaynaklı olduğunu düşünürken, tamamı konu ile ilgili önlemlerin alınmasında sorumluluk sahibinin hükümetler olduğunu dile getirmiştir. Katılımcılara iklim değişikliğinin önlenmesi için yaşam

standartlarının kısıtlanmasını kabul edip etmeyecekleri sorulduğunda, %52.5'i kısmen kabul edeceğini ifade etmiştir. İklim değişikliğinin en önemli nedenleri olarak %43.8 sera gazları, %35 yeşil alanların azalması ve %33.8 insanların kendisi olduğu belirlenmiştir. Akademisyenlere göre iklim değişikliğinin insan sağlığı üzerine en çok etkileri yaşam kalitesinin düşmesi (%87.5), bazı hastalıkların yeniden görülmeye başlanması (%86.3) ve kronik hastalıkların artışıdır (%77.5). Katılımcılara iklim değişikliğinden dolayı endişelenip endişelenmedikleri sorulduğunda; %98.7'si endişelendiğini belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların %90'ı gelecek endişesi yaşadığını ve en çok (%34.7) doğal kaynakların tükenme ihtimalinden dolayı endişelendiklerini ifade etmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların iklim değişikliği ile ilgili görüşleri (N=80)

İklim değişikliği ile ilgili görüşler	n	%
İklim değişikliği insan kaynaklı mıdır?		
Evet	74	92.5
Hayır	1	1.3
Kararsızım	5	6.2
İklim değişikliğinin önlenmesinde sorumluluk sahibi*		
Hükümetler	80	100.0
Bireyler	78	97.5
Şirketler ve fabrikalar	74	92.5
Sivil toplum kuruluşları	73	91.3
Diğer	3	3.8

Akademisyen hemşirelerin iklim değişikliği ile ilgili dikkat ettikleri uygulamaya ya da davranışları sorgulandığında; %71.3'ünün çevrenin korunması konusunda uygulama/davranış sergilediği ve bu konuda en çok elektrik/su gibi tükenebilir kaynakları dikkatli kullandıkları (%45.7) saptanmıştır. Katılımcılara göre iklim değişikliği konusunda alınabilecek önlemlerde ilk sıralarda hava kirliliğini önleyici önlemler (%40), doğa dostu ürünlerin üretimi/kullanımı (%31.3) ve elektrik/su gibi tükenebilir kaynakların az kullanımı (%25) yer almıştır (Tablo 3).

TARTIŞMA

Bu araştırma Türkiye'deki hemşirelik fakültelerinde görev yapmakta olan akademisyen hemşirelerin iklim değişikliği ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmaya katılmayı kabul eden 80 akademisyen ile yapılmıştır.

Araştırmaya katılan akademisyen hemşirelerin büyük bir kısmının çevre sorunları ile ilgili haberleri takip ettiğini görülmüştür. Katılımcıların yarısından azının çevre ile ilgili bir sivil toplum kuruluşuna üyeliğinin olduğu ve iklim değişikliği ile ilgili bir etkinliğe katıldığı ortaya çıkmıştır. Ergin ve ark (2017), Deveci ve ark (2019) araştırmasında da katılımcıların yarısından azının çevre ile

İklim değişikliğinin yavaşlatılabilmesi için yaşam standartlarınızın kısıtlanmasını kabul eder misiniz?		
Kesinlikle evet	31	38.8
Kısmen evet	42	52.5
Hayır	5	6.3
Kararsızım	2	2.5
İklim değişikliğinin en önemli üç nedeni*		
Sera gazları	35	43.8
Yeşil alanların azalması	28	35.0
İnsanlar	27	33.8
İklim değişikliğinin insan sağlığına etkileri*		
Yaşam kalitesinin düşmesi	70	87.5
Bazı hastalıkların yeniden ortaya çıkması	69	86.3
Kronik hastalıkların artması	62	77.5
Salgın hastalıkların artması	61	76.3
Yetersiz ve dengesiz beslenme	51	63.8
İshalli hastalıkların artması	43	53.8
Diğer	2	2.5
İklim değişikliği sizi ne kadar endişelendiriyor?		
Endişelendirmiyor	1	1.3
Biraz endişelendiriyor	13	16.3
Endişelendiriyor	39	48.8
Fazla endişelendiriyor	27	33.8
Gelecek endişesi yaşama		
Yaşıyorum	72	90.0
Yaşamıyorum	8	10.0
Gelecek endişesi taşıma nedeni* (n=72)		
Doğal kaynakların tükenme ihtimali	25	34.7
İklimlerin değişmesi	15	20.8
Çocuklar/gelecek neslin hayatı ile ilgili endişeler	12	16.7
Sağlık sorunlarının artması	5	6.9
Doğal afetlerin artması	4	5.6
Hayatla ilgili olumsuzlukların artması	4	5.6
Fikrim yok	7	9.7
Gelecek endişesi taşımama nedeni (n=8)		
Geleceğin ne getireceğinin bilinmemesi	2	25.0
Şuan kötü bir durumun olmaması	1	12.5
Fikrim yok	5	62.5

Tablo 3. Katılımcıların iklim değişikliği ile ilgili uygulamaları (N=80)

İklim değişikliği ile ilgili uygulamaları	n	%
İklim değişikliği ile ilgili dikkat edilen uygulama/davranış*		
Çevre sağlığı ile ilgili davranışlar	59	71.3
Sadece kişisel hayata faydalı davranışlar	15	18.8
Herhangi bir şey yapmıyorum	18	22.5
Çevre sağlığı ile ilgili davranışlar (n=59)		
Elektrik ve su kaynaklarının dikkatli kullanımı	27	45.7
Toplumu bilinçlendirme	9	15.4
Ağaçlandırma	7	11.8
Deodorant kullanmama	6	10.2
Diğer	10	16.9
İklim değişikliği konusunda alınabilecek önlemler*		
Hava kirliliğini önleyici önlemler	32	40.0
Doğa dostu ürün üretimi/kullanımı	25	31.3
Enerji ve su gibi kaynakların az tüketimi	20	25.0
Bireylerin eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi	19	23.8
Fikrim yok	11	13.8
Yaptırımı olan yasalar konulması	10	12.5
Gerçekleştirilebilen ürünlerin üretimi/kullanımı	9	11.3
Diğer	3	3.8

*Birden fazla yanıt verilmiştir. Yüzdeler "n" üzerinden hesaplanmıştır.

ilgili bir sivil toplum kuruluşuna üyeliğinin olduğu, iklim değişikliği ile ilgili bir etkinliğe katıldığı görülmüştür. İklim değişikliği ile ilgili konularda yeteri kadar aktif olunmadığı görülmektedir.

Akademisyen hemşirelerin büyük bir kısmı derslerde iklim değişikliği ile ilgili konu başlığının bulunmadığını ifade etmiştir. Küçük Biçer ve Acar Vaizoğlu (2015) çalışmasında da iklim değişikliği konusunda hemşirelik bölümü öğrencilerinin yarısından azı bu konuda ders aldıklarını belirtmiştir. Derslerde iklim değişikliği ile ilgili konulara fazla yer verilmemesinin sebebi iklim değişikliği ile ilgili farkındalığın yeteri kadar oluşmadığını düşündürmektedir.

Araştırmaya katılan akademisyen hemşirelerin çoğu iklim değişikliğini medyadan duyduklarını ifade etmişlerdir. Aynı şekilde Küçük Biçer ve Acar Vaizoğlu (2015), Xiao ve ark (2016), Ergin ve ark (2017), Devenci ve ark (2019) araştırmasında da katılımcıların çoğunun iklim değişikliğini medyadan duydukları görülmüştür. Toplumun iklim değişikliği ile ilgili bilinçlendirme konusunda medyanın doğru bilgilendirmesinin büyük önem taşıdığı dikkat çekmektedir.

Çalışmadaki akademisyen hemşirelerin büyük bir çoğunluğu iklim değişikliğinin insan kaynaklı olduğunu düşünmekte ve tamamı konu ile ilgili önlemlerin alınmasında sorumluluk sahibinin hükümetler olduğunu dile getirmiştir. Benzer şekilde Maibach ve ark (2008), Bedsworth (2009) ve Syal ve ark (2011)'nin sağlık çalışanları ile yaptıkları çalışmalarda katılımcıların büyük bir çoğunluğu iklim değişikliğinin insan kaynaklı olduğunu belirtmişlerdir. Hemşirelik uygulamaları iklim değişikliğini azaltmak için stratejiler içermelidir (George ve ark., 2017; Leffers ve ark., 2018).

Araştırmada yer alan katılımcılara iklim değişikliğinin önlenmesi için yaşam standartlarının kısıtlanmasını kabul edip etmeyecekleri sorulduğunda, katılımcıların çoğu kısmen kabul edeceğini ifade etmiştir. İklim değişikliğinin en önemli nedeni olarak katılımcıların çoğu sera gazlarını söylemiştir. İklim değişikliğinin en önemli nedenlerinden biri olan sera etkisinin bilinmesi katılımcıların konuyla ilgili bilgilerinin olduğunu düşündürmektedir. Nüfus artışı, sanayileşme ve enerji talebinde artışa, bunlar da kaynak kullanımındaki artışa sebep olur. Böylece daha fazla fosil yakıt kullanımı ile bir zincirleme döngüyü oluşturmaktadır. Bu döngü beraberinde iklim değişikliğine neden olan karbondioksit ve diğer sera gazlarını getirmektedir (Türkeş ve ark, 2000; Güner ve Turan, 2017).

Araştırmadaki katılımcıların çoğu iklim değişikliğinin yaşam kalitesinin düşüreceğini belirtmiştir. Aynı şekilde Küçük

Biçer ve Acar Vaizoğlu (2015), Xiao ve ark. (2016) çalışmasında da katılımcıların çoğu iklim değişikliğinin yaşam kalitesini düşüreceğini ifade etmiştir. İklim değişikliğinin sağlık üzerinde olumsuz etkilerine bakıldığında yaşam kalitesini büyük ölçüde düşürebileceği görülmektedir.

Akademisyen hemşirelerin yaklaşık yarısının iklim değişikliğinden dolayı endişelendiği, çoğunun gelecek endişesi taşıdığı ve çoğunlukla doğal kaynakların tükenme ihtimalinden dolayı endişelendikleri saptanmıştır. Anaker ve ark. (2015), Küçük Biçer ve Acar Vaizoğlu (2015), Tong ve ark. (2018), Devenci ve ark. (2019), Hussey ve Arku (2019) araştırmasında da katılımcıların iklim değişikliği ile ilgili endişelerinin olduğu görülmüştür. İklim değişikliğinden dolayı duyulan endişe durumun ciddiyetini göstermektedir. Doğal kaynakların tükeneceğini düşünme durumları endişelerini daha da arttırmaktadır.

Araştırmada yer alan akademisyen hemşirelerin çoğu çevrenin korunması konusunda uygulama/davranış sergilediği ve bu konuda en çok elektrik/su gibi tükenebilir kaynakları dikkatli kullandıkları saptanmıştır. Aynı şekilde Anaker ve ark (2015) çalışmasında da hemşirelerin çoğu bireysel sorumluluklarının farkında olduklarını ifade etmişlerdir. İklim değişikliğinin insan sağlığı üzerindeki etkileri sağlık sektörü için giderek daha önemli hale gelen bir konudur. Uluslararası Hemşireler Konseyi Etik Kuralları'na göre, iklim değişikliğinin etkilerini azaltmak ve insan sağlığını korumak için adaptasyonu sağlamada hemşirelerin sorumluluğu büyüktür (International Council of Nurses, 2012).

Katılımcılara göre iklim değişikliği konusunda alınabilecek önlemlerde ilk sıralarda hava kirliliğini önleyici önlemler yer almıştır. Hava kirliliğindeki artış, çevre kirliliğinin önemli parçalarıdır. Hava kirliliği allerjik rinit, allerjik astım gibi allerjik hastalıklarda, akut ve kronik solunum sistemi hastalıkları gibi birçok soruna neden olmaktadır.

kısıtlanmasını kısmen kabul edeceğini, iklim değişikliğinin en önemli nedeninin sera gazları olduğunu ve yaşam kalitesini düşüreceğini belirtmiştir. Bütün bunlara yönelik uygulama/davranış sergilemeye önem verdikleri, bu konuda en çok elektrik/su gibi tükenebilir kaynakları dikkatli kullanmaya odaklandıkları ve iklim değişikliği konusunda alınabilecek önlemlerde ilk sıralarda hava kirliliğini önleyici önlemlere yer verdikleri anlaşılmaktadır.

Bu makalede üniversiteler için en önemli öneri, üniversite müfredatları iklim değişikliği ile ilgili konulara bir sosyal sorumluluk olarak bakmadan, ana ders programlarında yer vermelidirler. Üniversitelerde iklim değişikliği hakkında seminerler, broşür ve posterlerle öğrencilerin dikkatinin çekilmesi gibi faaliyetler geleneksel yaklaşımlardır. Artık, giriş dersleri iklim değişikliğinin etkileri ile başlamalı, meslek derslerine ek, her bir disiplinden eğitim

SONUÇ

Araştırmaya katılan akademisyen hemşireler çevre sorunları ve iklim değişikliği konusunda gündemi takip etmektedirler. Akademik hayatta verdikleri derslerde, katıldıkları etkinliklerde bu konularla karşı karşıya kalmaktadırlar. İklim değişikliği katılımcıların yaklaşık yarısında gelecek ve doğal kaynakların tükenme ihtimalinden dolayı endişe yaratmaktadır.

Katılımcıların yarısından azının çevre ile ilgili bir sivil toplum kuruluşuna üye olduğu, iklim değişikliği ile ilgili bir etkinliğe katıldığı ve derslerinde iklim değişikliği ile ilgili konu başlığı bulunmaktadır. Katılımcıların çoğu iklim değişikliğini medyadan duyduklarını, iklim değişikliğinin insan kaynaklı olduğunu ve tamamı konu ile ilgili önlemlerin alınmasında sorumluluk sahibinin hükümetler olduğunu söylemiştir. Araştırmada yer alan katılımcıların çoğu iklim değişikliğinin önlenmesi için yaşam standartlarının

alanların yerel iklim değişikliği uyum, hızlı cevap verme, erken uyarı, toplum direncinin artırılması, kırılmalıkların analizi ve gelişmelerden en az etkilenmeleri, olayın iyi yönetilmesi, olay bittikten sonra normal yaşama en sağlıklı ve güvenli yoldan geri dönebilmeleri için gerekenleri öğrenmeleri sağlanmalıdır.

Hem sahada çalışan hemşirelerin hem de hemşirelik öğrencilerinin iklim değişikliğine yönelik bilgi ve becerilerini geliştirme konusunda önemli rollerden birini akademisyen hemşireler üstlenmektedir. Akademisyen hemşireler, iklim değişikliğinin sağlık üzerine etkileri ile ilgili araştırmalar yapmalı, kanıt havuzunu zenginleştirmeli ve hemşireleri- hemşire öğrencilerini, kanıt dayalı şekilde, iklim değişikliği ile ilgili konularda bilinçlendirmelidir.

KAYNAKLAR

- Anaker, A., Nilsson, M., Holmner, A., & Elf, M. (2015). Nurses' perceptions of climate and environmental issues: A qualitative study. *Journal of Advanced Nursing*, 71(8), 1883-1891.
- Barna, S., Goodman, B., & Mortimer, F. (2012). The health effects of climate change: What does a nurse need to know? *Nurse Education Today*, 32: 765-771.
- Bedsworth L. 2009. Preparing for climate change: a perspective from local public health officers in California. *Environ Health Perspect* 117:617-623.
- Biçer, B. K., & Vaizoğlu, S. A. (2015). Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Küresel Isınma/İklim Değişikliği Hakkındaki Bilgi ve Farkındalıklarının Belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 2(2), 30-43.
- Costello, A., Abbas, M., Allen, A., Ball, S., Bell, S., & et al. (2009). Managing the health effects of climate change. *Lancet*, 373: 1693- 1733.
- Deveci, S. E., Kurt, O., Pirinççi, E., & Oğuzöncül, A. F. (2019). Knowledge and awareness of a medical faculty students in Turkey about global warming, climate change and their consequences. *Journal of Human Sciences*, 16(2), 679-689.
- Ergin, A., Akbay, B., Özdemir, C., & Uzun, S. U. (2017). Tıp fakültesi öğrencilerinin küresel ısınma ve sağlığa etkileri ile ilgili bilgi, tutum ve davranışları. *Pamukkale Tıp Dergisi*, 10(2), 172-180.
- George, M., Bruzese, J. M., & Matura, L. A. (2017). Climate change effects on respiratory health: Implications for nursing. *Journal of Nursing Scholarship*, 49(6), 644-652.
- Güner, E. D., & Turan, E. S. (2017). Yenilenebilir enerji kaynaklarının küresel iklim değişikliği üzerine etkisi. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 3(1), 48-55.
- Hussey, L. K., & Arku, G. (2019). Conceptualizations of climate-related health risks among health experts and the public in Ghana. *Social Science & Medicine*, 223, 40-50. doi: 10.1016/j.socscimed.2019.01.026 [Crossref], [PubMed], [Web of Science®], [Google Scholar]
- International Council of Nurses (2012) Code of Ethics. Retrieved from <http://www.icn.ch/about-icn/code-of-ethics-for-nurses/> on 10 March 2014.
- Kınık, Z., & Toprak, F. (2016). Halkın iklim değişikliğine bakışı: Diyarbakır için bir alan çalışması. *Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 7 (2), 329-342.
- Leffers, J., & Butterfield, P. (2018). Nurses play essential roles in reducing health problems due to climate change. *Nursing outlook*, 66(2), 210-213.
- Maibach EW, Chadwick A, McBride D, Chuk M, Ebi KL, Balbus J. 2008. Climate change and local public health in the United States: preparedness, programs and perceptions of local public health department directors. *PLoS One* 3(7):e2838; doi:10.1371/journal.pone.0002838 [Online 30 July 2008]
- Polivka BJ, Chaudry RV, Crawford JM. 2012. Public Health Nurses' Knowledge and Attitudes Regarding Climate Change. *Environmental Health Perspectives*, 120 (3). 321-325.
- Syal SS, Wilson RS, Crawford JM, Lutz J. 2011. Climate change and human health—what influences the adoption of adaptation programming in the United States public health system? *Mitigation Adapt Strat Global Change* 16:911-924
- Temelli, A., Kurt, M., & Keçeci Kurt, S. (2011). İlköğretim öğretmenlerinin küresel ısınmaya ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4 (2), 208-220.
- Tetik, N., & Acun, A. (2015). Turizm öğrencilerinin küresel ısınma ve iklim değişikliği algısı ve görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (41), 1459-1476.
- Tong, M. X., Hansen, A., Hanson-Easey, S., Xiang, J., Cameron, S., Liu, Q., ... Bi, P. (2018). China's capacity of hospitals to deal with infectious diseases in the context of climate change. *Social Science & Medicine*, 206, 60-66.
- Türkeş, M., Sümer, U. M. ve Çetiner, G. 2000. 'Küresel iklim değişikliği ve olası etkileri', Çevre Bakanlığı, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Seminer Notları, 7-24, ÇKÖK Gn. Md., Ankara.
- Xiao, J., Fan, W., Deng, Y., Li, S., & Yan, P. (2016). Nurses' knowledge and attitudes regarding potential impacts of climate change on public health in central of China. *International Journal of Nursing Sciences*, 3(2), 158-161.
- WEB 1. Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi <https://istatistik.yok.gov.tr/> (19.09.2018)